

ВІКІПЕДІЯ ТА НАВЧАЛЬНИЙ ПРОЦЕС У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ: СТАН ВЗАЄМОДІЇ

Батан Юрій Дмитрович

фахівець науково-дослідної частини, аспірант кафедри загальнотеоретичної юриспруденції Національного університету «Одеська юридична академія»; патрульний Української Вікіпедії, патрульний Російської Вікіпедії

В інформаційному суспільстві елементи суспільства займаються виробленням інформації. Відповідно, одним із переважних методів інформаційного суспільства є **краудсорсинг** – механізм передання окремих функцій (повноважень) для вирішення значущих завдань невизначеному колу осіб, які співпрацюють із використанням інформаційних технологій.

Яскравим прикладом краудсорсингу є діяльність Вікіпедії – безкоштовної он-лайн-енциклопедії, що цього року святкує 15-й день створення і за цей час регулярно перебуває в десятці найпопулярніших веб-сайтів світу (станом на 18 травня 2016 року посідає 7 місце [1]). Вона налічує понад 38 мільйонів статей більш ніж чвертю тисяч мов світу.

Вікіпедія все більше розширює свій значний вплив на суспільні відносини. Ще нещодавно неможливо було уявити, що Вікіпедія використовуватиметься у **наукових працях** (усе частішими стають посилання в тезах доповідей, наукових статтях і монографіях на статті з цієї енциклопедії) або в **судових рішеннях**. Наразі ж Вікіпедію згадано у понад двадцяти судових рішеннях апеляційних судів (зокрема, Дніпропетровський апеляційний адміністративний суд у декількох судових рішеннях використовує статтю Вікіпедії «Застосування» при тлумаченні ст. 250 Господарського кодексу України; Київський та Львівський апеляційний адміністративний суди використали інформацію щодо операції «Дунай» тощо) та понад двохсот рішеннях судів першої інстанції [2].

Серед суспільних відносин, у яке бере безпосередню участь Вікіпедія, є освітні. Зокрема, цьому сприяє **Освітня програма Вікіпедії** – міжнародна програма з поширення практики написання статей у вільній енциклопедії як форми самостійної роботи студентів у вишах [3].

Близько десяти українських університетів вже є її учасниками, дійсно інтегруючи сучасні інформаційно-комунікаційні технології у навчальний процес.

Найпоширенішою складовою програми є **заміна написання рефератів, курсових робіт й інших традиційних письмових робіт на написання та/або редагування статей** на відповідну тематику у Вікіпедії.

Серед **позитивних аспектів** даної інновації для здобувачів вищої освіти, що збільшують їх мотивованість, можна відзначити такі:

1) **суспільна значущість та відповідальність**. Реферати та подібні письмові роботи здебільшого читає одна особа (викладач або науковий керівник), згодом їх певний час зберігають на кафедрі, а потім викидають або (у найкращому разі) здають у макулатуру; у той же час при написанні статей до глобальної енциклопедії студенти усвідомлюють відповідальність за це перед широкою аудиторією та відчують, що інші особи спиратимуться на їхню працю й продовжуватимуть покращувати статтю після закінчення завдання;

2) **вдосконалення професіоналізму студента**-автора шляхом удосконалення певних умінь, здібностей і навичок: а) засвоєння різниці між фактологічним й аналітичним стилями написання; б) удосконалення критичного мислення й оцінки джерел; в) засвоєння на практиці вміння висвітлювати наявні в опрацьованій літературі основні погляди та/або аргументи стосовно проблеми, при цьому подаючи інформацію нейтрально; г) здобуття або вдосконалення вміння працювати в колективному (краудсо-

рсинговому) середовищі; г) отримання розуміння того, як створюються тексти у Вікіпедії, що сприяє усвідомленню цілей, для яких доречно використовувати цей сайт; д) здобуття вміння та навички створення текстів на сайтах із вікі-розміткою, що є важливим в умовах технологізованого робочого середовища та дає змогу включити цю навичку до резюме; е) розширення інших практичних навичок, які отримують студенти в процесі навчання;

3) можливість здобувача вищої освіти **залишити свій уособлений слід в історії** та позитивно зарекомендувати себе, оскільки псевдонім кожного автора статті назавжди залишається у її історії редагувань;

4) **унікальність внеску**. Якщо Вікіпедії вже містить статтю на певну тему, створити її знову не є можливим, натомість є можливість вдосконалити наявну статтю, розширивши, змінивши чи доповнивши її текст;

5) **прозоріший та об'єктивніший процес оцінювання роботи**. Оцінка здобувача вищої освіти залежить не лише від (часто суб'єктивного) погляду викладача, а і від реакції вікіпедійної спільноти: як пасивної (відсутність подальшого вилучення статті або відкочування внесених змін), так й активної (схвалення патрульними й адміністраторами статті шляхом позначення її перевіреною; внесення окремих незначних змін до статті; подяка за створену статтю чи внесені зміни на сторінці обговорення користувача; надання вікіпедійною спільнотою окремій статті статусу доброї або вибраної тощо). Крім того, досвідчені редактори Вікіпедії можуть допомогти викладачу оцінити адекватно внесок здобувача вищої освіти.

Ще однією безсумнівною перевагою для людства є **відсутність необхідності витрачати зайві папір та фарбу** для доволі частих роздрукувань рефератів й інших традиційних письмових робіт, зберігаючи при цьому значну кількість дерев та сприяючи сталому розвитку.

Серед інших переваг варто виокремити такі:

1) більша кількість людей отримує навички редагування Вікіпедії та може стати

постійними редакторами, при цьому отримуючи глибше розуміння принципів Вікіпедії, та краще усвідомлюючи, як адекватно використовувати її зміст;

2) створення нових статей та (переважно) поліпшення якості наявних;

3) сприяння популяризації наукових знань в українському суспільстві, популяризації та розвитку української мови й культури (у випадку редагування українського мовного розділу Вікіпедії);

4) значно менша можливість видати плагіат за власну роботу: Вікіпедії пильно слідкує за дотриманням авторського права – у разі завантаження несумлінним студентом взятих із іншого сайту шматків тексту, дану статтю буде, найімовірніше, вилучено адміністраторами;

5) можливість студентам одержувати як індивідуальні, так і колективні завдання (наприклад, описати різні аспекти великої за обсягом теми, самостійно координуючи між собою роботу), можливість викладача оцінити внесок кожного студента, навіть якщо кілька людей редагували одну статтю.

Для викладачів, що беруть участь в Освітній програмі Вікіпедії, складено план дій, який включає такі фази: *підготовчу* (необхідно знайти поради з боку Вікіпедії; вирішити, яке завдання заплановано для здобувача вищої освіти; проконсультуватись щодо адекватного обсягу завдання з порадином; скласти план виконання завдання, графік, перелік підзавдань або статей); *курсіву* (ознайомлення із засадами редагування Вікіпедії; поступове виконання поставленого завдання; заохочення студентів, допомога у разі виникнення труднощів) та *підсумкову, або оцінкову* (закінчення виконання роботи, зворотний зв'язок студентів, зворотний зв'язок для Вікіпедії) [4].

Слід зазначити, що Вікіпедія містить значну кількість **так званих навчально-методичних посібників** – матеріалів, що інформують про те, як створити статтю, яка має бути її назва та структура, які критерії якості статей, що таке вікі-розмітка та як нею користуватися, як посилатися на інші статті, що таке категорії статей, шаблони, кнайпа, де

шукати допомогу у разі виникнення будь-яких запитань або проблем тощо.

Однією із суттєвих перешкод на шляху до розширення кола редакторів Вікіпедії є **низка міфологем, що негативно зображують Вікіпедію** та її енциклопедичний характер (наприклад, низька якість її статей, наявність хибної інформації, можливість написання будь-ким будь про що, неможливість посилатися на неї, відсутність відповідальності та контролю за якістю вмісту тощо). Однак, скажімо, доказом якості принаймні певної частини Вікіпедії можуть бути висновки експертів.

Наприклад, порівнюючи за 5-бальною шкалою точність й об'єктивність 245 пар статей категорій «Мистецтво та розваги», «Історія та суспільство», «Наука та Технології» авторитетної енциклопедії «Британіка» й англійської Вікіпедії, науковці університету міста Евора (Португалія) дійшли висновку, що **90% статей останньої кращі або принаймні не гірші за аналогічні статті у «Британіці»**. На жаль, поки що невідомі дослідження, що порівнювали б якість української Вікіпедії з її побратимами в паперовому світі, хоча таке дослідження було б актуальним і новаторським для дослідження українського соціуму [5].

Слід додати, що крім Вікіпедії, існують **інші проекти фонду «Вікімедіа»**, наразі менш відомі, однак які теж потенційно можуть мати значний взаємовплив із навчальним процесом: **Віківерситет** (форма інтерактивної освіти та ведення відкритих наукових проектів), **Вікіпідручник** (колекція вільних електронних книжок: підручників, мовних курсів, довідників, інструкцій тощо), **Вікіджерела** (архів вільних та відкритих текстів, як-то класична література, закони, а також платформа для вільного перекладу цих текстів), **Вікісховище** (місце, де зберігаються для спільного використання різні медіафайли), **Вікідані** (там містяться дані, які не є медіафайлами, переважно статистичні), **Вікісловник** (багатомовний вільний словник), **Вікіцитати** (репозитарій цитат відомих людей, книжок, промов, фільмів, тощо), **Вікіновини** (повідомляють новини з нейтрального погляду) [6] тощо.

Як можна побачити, Вікіпедія часто є не лише джерелом пізнання інформації (певних відомостей про предмети, явища, процеси тощо), а й засобом, що у процесі надання освіти може урізноманітнити навчальний процес, ставши **«майданчиком»** для перевірки здобутих умінь, знань і навичок і водночас їх **лакмуsom**.

Список використаної літератури:

1. How popular is wikipedia.org? [Electronic Source]. – Available at: <http://www.alexa.com/siteinfo/wikipedia.org>
2. Єдиний державний реєстр судових рішень [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/>
3. Вікіпедія: Освітня програма Вікіпедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Вікіпедія:Освітня_програма_Вікіпедії
4. Best practices in assigning Wikipedia articles as coursework to students [Electronic Source]. – Available at: https://outreach.wikimedia.org/wiki/Best_practices_in_assigning_Wikipedia_articles_as_coursework_to_students
5. Бондаренко А. Вікіпедія в 10 разів краща за «Британіку» [Електронний ресурс] / А. Бондаренко. – Режим доступу: <https://wikimediaukraine.wordpress.com/2013/08/03/3379/>
6. Савченко О. Вікі і Виш: деякі думки про проекти Вікімедіа та їх можливе використання в системі вищої освіти України [Електронний ресурс] / О. Савченко. – Режим доступу: <https://wikimediaukraine.wordpress.com/2016/02/24/wiki-i-vysh/>